Вже знову був наш поїзд на розгоні,
колеса, буфери й ресори знову
гриміли, шурхотіли і сварились,
немов зітхали й скаржилися в скрусі,-
уже ми почали нову розмову,
як до купе дверцята прочинились
і чоловік засмаглий, в кожушині,
байдуже кинув нам звичайну фразу:
"Оце якраз кордон минаєм нині!"
І нас замкнув — і всі замовкли зразу.
Лиш чоловік, що був тут при родині,
підвівсь поквапно, повний неспокою,
завісу на вікні одвів рукою,
бо заважала жадібному оку;
його дружина, наче пробудилась,
схопилась миттю й також стала збоку,
чолом припавши до плеча дружині;
а їх дівча — гарнесеньке, нівроку,-
до іншого вікна тихенько стало
і в захваті аж рученята склало.
І я мовчав — не те що говорити,
а гріх було б і слово тут зронити.

Дорога чарівничу владу має —
подорожан, немов братів, єднає;
ми теж зійшлись і зблизились поволі,
і я дізнався за якусь часину
про їхні радощі малі й великі болі.
По цій дорозі вісім років тому
вони лишали милу батьківщину —
недоля в путь їх гнала невідому;
вони у бурі спокою питали,
спинялись, мов птахи, і знов злітали,
лиш на Кавказі, в хаті під горою,

забутий спокій сів при їхнім столі.
Тепер зустрітись з матір'ю старою
до рідного вони вертались дому,
які чуття їм серце хвилювали,
як руки їм тремтіли, очі сяли,
яка тривога пойняла їх знову,
коли ми наближались до кордону!
Не дивно, бачте, що в кутку вагона
я склав з кондуктором таємну змову,
щоб він не дав нам пропустить хвилини,
коли ми в'їдем в межі батьківщини.

Вітчизни край — які слова величні!
Було так тихо, наче в темнім храмі,
коли вгорі гуде орган над нами
і не змовкають, плачуть в серці вічні
надія й туга, мов мишата в тиші.
І я мовчу, лиш потай погляд кину
на тиху, вкрай схвильовану родину:
вуста слова шепочуть невимовні,
а очі в них вогню й вологи повні,
і вії їм важка сльоза колише.

Яке велике слово "батьківщина"!
Почув — і в серці в тебе кров заграє,
коли в тобі не вмерла ще людина.
Я на гірські дивився виднокраї,
на верховинські лісові пустелі,
на дивні ріки і величні гори,
на дикі хащі й замкнені простори,
де бідна хатка тулиться до скелі,
немов дитя покинуте, самітне;
мов біле срібло, сніг лежить в долині,
мов золото, палає на ялині,
і небо над усім пливе блакитне...

Стара краса, але, признатись мушу,
вона цим людям сколихнула душу!
А я? Бувають почування спільні,
проте я тільки свідок випадковий.
Ви плачете? Що ж, плачте — ваше діло.
Авжеж,— та що це в грудях закипіло?
Зненацька серце полетіло д'горі,
і сльози покотились світлі, вільні,
мов дощ блискучий за вікном надворі
упав на землю, радісний, святковий...

Дівчатко підвелось, чолом припало
до матері — обидві аж прозорі —
і щось шепоче. "Ох, облиш, дитино!" —
"Не хочеш?" — "Хочу..." Не почув я далі.
"То дай їй, вже часу лишилось мало,
а це ж зробити треба неодмінно".
І мати, світла, мов зоря, з печалі,
щось з торби подорожньої дістала
і тихо в руки дівчинці поклала.
Маленька скринька, є таких чимало,
а бачу — дорога вона дитині...
"В ній ласощі, напевно, буть повинні?" —
"Ну, розкажи, що в тебе в скриньці, пану!"
Але, хоч як наполягає мати,
соромиться дівча розповідати.
"То я сама розповідати стану!
Коли ми виїздили на чужину,
ми справді дивні речі брали звідци —
взяли з собою й жайворона в клітці.
Почули б тільки, як співав він, пане!
"Де рідний край" і стародавні різні...
Ми завезли його в чужу країну,
він радий був своїй малій зернині,
а в нас, бувало, серце з туги в'яне,-

прислухаємось до тієї пісні
і думаєм, що ми на батьківщині.
Та вранці якось, під осінню зливу,
йому зробилось в клітці не до співу.
Робили все ми, що могли робити,
та хто помер — того вже не збудити.
Тоді в маленьку скриньку ми поклали
замовклу радість, нашу пісню бідну,
і, коли прийде час, пообіцяли,
що покладем її у землю рідну".